

Posudek na doktorskou disertační práci Mgr. Jiřího Blažka

Mesianismus ve středověkém judaismu

Předložená disertační práce se zabývá fenoménem, který je neoddelitelnou součástí židovského myšlení, a tedy židovských dějin a kultury od starověku po dnešek. Z řady aspektů, které se pro zpracování tematiky mesianismu nabízejí a v dosavadním bádání využívají, si Mgr. Blažek zvolil analýzu textů, které dosud v české judaistice a religionistice nebyly podrobně představeny. Jde o apokalyptické midráše, vzniklé v blízkovýchodní diaspoře ve 4. – 12. století. Jejich analýza je základem teoretické části předložené doktorské disertační práce, kterou doplňuje jejich následný překlad do češtiny. Vzhledem k celkovému počtu těchto textů (8 midrášů a ohlasy) je disertační práce obsáhlá, ale zároveň kompozičně vyvážená, autor prezentuje zvolené téma v promyšleném, logicky a solidně koncipovaném sledu.

Disertační práce má takto dvě hlavní části: První pojednává o historických a společenských kořenech mesianismu (kap. 1), o jeho vývoji v rabínském judaismu (kap. 2) a podrobně charakterizuje středověkou židovskou apokalyptickou literaturu (kap. 3). Druhá část je věnována přímo analyzovaným textům, historickému pozadí jejich vzniku, jejich literární charakteristice a překladu do češtiny (kap. 4 – 6).

Při hodnocení předložené práce je třeba vyzdvihnout právě tuto druhou část obsahující komentovaný překlad. Tyto kapitoly, věnované jednotlivým textům, jsou doplněny velmi podrobným kritickým aparátem, který přesně odpovídá jak stanovenému badatelskému záměru, tak odborným potřebám překladu. Početné a pečlivé poznámky pod čarou obsahují jednak odkazy na prameny a odbornou literaturu, přičemž autor pečlivě srovnává konkrétní podobu textu s jinými dostupnými verzemi, jednak uvádějí čtenáře do klasického stylu středověké hebrejské literatury tím, že identifikují vzdypřítomné citace, parafráze a aluze z tradičních literárních zdrojů (Starý Zákon, Talmudy). Apokalyptické midráše velmi zdařile dosvědčují, že tento tzv. musivní styl, později označovaný jako „šibuc“ a „melica“, nepatří pouze k hebrejské poezii, díky které je známý. Kromě srovnávání případných verzí jednotlivých textů je autor disertace průběžně porovnává i vzájemně, především s modelem midráše *Sefer Zerubavel*, který si stanovil na začátku literárněvědné analýzy.

Sám překlad do češtiny se autorovi nesporně podařil, poněvadž kromě vystižení obsahové stránky se úspěšně pokusil i o zachování stylistického charakteru originálu. Pořízením překladu zároveň splnil jeden z cílů své práce, totiž zaplnit mezeru ve znalosti dostupných literárních pramenů k židovským dějinám a kultuře, což koresponduje se současnými projekty české hebraistiky a judaistiky. Publikace českého překladu středověkých apokalyptických midrášů by byla významným počinem od třídílné edice *Knihy tajemství a moudrosti* (ed. Z. Soušek, 1998-1999).

Ke zvolené metodice, věcnému obsahu práce a jejím výsledkům nemám žádné poznámky. Jak už naznačeno, Mgr. Blažek suverénně zvládl faktografii tématu a zpracoval množství materiálu, v mnoha případech (talmudická a rabínská literatura) nesnadno uchopitelného z věcného i jazykového hlediska. Ve sféře heuristiky Mgr. Blažek prokázal preciznost v přístupu k pramenům a v jejich zpracování a osvědčuje nejen své hluboké odborné znalosti, ale i vysokou úroveň metodologického přístupu. Jeho disertační práce představuje mj. náročnou práci hebraistickou, poněvadž při zpracování početného souboru textů, z nichž u některých uvádí několik verzí, se musel vyrovnat s jazykovými problémy raně středověké a středověké hebrejštiny, obohacené o průběžné citace a parafráze klasických textů biblických a talmudických. Důležité z metodického hlediska je také zařazení originálního znění textů v příloze, které opět doprovází podrobný poznámkový aparát zahrnující mj. odchylky v různých verzích příběhů.

Připomínky:

Celkovému příznivému dojmu z disertační práce poněkud škodí drobné technické nedostatky jako překlepy, nedopsaná (nedotištěná) slova, vynechaná písmena a slova, někde anakolut, chyby v interpunkci i pravopisné; také tečka, která někdy chybí na konci vět (včetně závěru) působí dojmem nedořečeného faktu.

Pro publikaci práce doporučuji ještě revidovat překlad, totiž nesrovnalosti, které se ukazují při porovnání s originálním zněním, např.

1. číslovky: s. 73 – dvacet tisíc ris X s. 215: jen „esrim“
s. 85 – sto z nich oděných v brnění X s. 220: „mea elef“
s.137 – stovky tisíců X s.235: „matajim elef“
2. nedůslednost v překladu toponym: s. 84 a 187 – Nachal šitim
3. nepřesnosti v překladu, např.:
s. 99: a pokračoval posel Metatron a řekl mi, Já jsem ten, kdo vedl... X s. 229 heb.: ... a řekl mi, Já jsem ten posel /anděl/, který vedl ...
s. 85: pobije ty, co plenili X s. 220: „et kol susehem“
s. 134: oťrese se Izrael X s. 233: „coaqim Jisrael“, křičí Izrael
tamtéž: dokud se neschovají národy světa X s. 233: „ad še-jivku“, dokud se nerozpláchnou
s. 138: nebude se dívat směrem k vykoupení X s. 235: „še-ejno mecape la-geula“, kdo /který/ neočekává vykoupení
s. 140: studenti písma (sic!) X s. 236: „we-jeqajem banu mikra“, učiní pro nás skutkem, co je v Písmu
s. 187: zabije ... divého Ziz („ziz sadi“) – dříve přeloženo: polní havěť (s. 158)
s. 189: zamřížovaná réva X s. 257: „dalit achat“, popínává réva, pnoucí se po mřížové konstrukci

K tomu mi trochu vadí přepis „olam ha-ba´a“ s koncovkou F.

Všechny uvedené poznámky ovšem nesnižují vysokou úroveň práce.

Celkové hodnocení:

Práce Mgr. Jiřího Blažka je ucelenou vědeckou monografií, která dokazuje odbornou úroveň autora a splňuje všechny požadavky kladené na doktorskou disertační práci. Je přínosná, v kontextu židovských studií u nás je originální a objevná, mj. zpřístupňuje u nás dosud nestudované a nepublikované hebrejské literární památky odborníkům z okruhu judaistiky, židovských i obecných dějin.

Práce má všechny požadované náležitosti – prohlášení o samostatném zpracování, obsah a bibliografii, připojen je jmenný rejstřík a résumé v angličtině, rovněž autoreferát je zpracován přehledně a výstižně. Obsáhlá příloha s komentovaným originálním hebrejským zněním analyzovaných a přeložených textů dává práci charakter edice. Výklad i překlad doprovází podrobný poznámkový aparát. Bohatá strukturovaná bibliografie (prameny, odborná a sekundární literatura včetně internetových odkazů) svědčí o autorově hlubokém zájmu o tento předmět studia a o jeho erudici.

Závěrem bez výhrad doporučuji přijmout předloženou práci k obhajobě jako podklad k udělení titulu Th.D.

V Praze dne 20. srpna 2009.

Doc. PhDr. Jiřina Šedinová, CSc.
vedoucí oboru hebraistika
Ústav Blízkého východu a Afriky FF UK